

AUTORITATEA ELECTORALĂ PERMANENTĂ

EXTRAS - RAPORT

privind participarea AEP la webinarul cu tema *Reziliența democrației la un an după declanșarea pandemiei COVID-19*, organizat de IFES, în data de 25 martie 2021

La un an de la declanșarea pandemiei COVID-19 se remarcă o serie de schimbări pe plan politic, social și economic la nivel global. În acest context, toate statele de pe mapamond au fost nevoite să răspundă la nenumărate provocări în toate domeniile, inclusiv în ceea ce privește modul în care au fost organizate alegerile în țările unde s-au desfășurat procese electorale.

Aceste provocări au reprezentat un test pentru toate țările în care sunt organizate alegeri libere și corecte, în esență fiind un test al adaptabilității statului democratic.

Obiectivul evenimentului: Această reuniune online a avut ca obiectiv reflectarea asupra provocărilor și lecțiilor învățate în ceea ce privește organizarea și desfășurarea proceselor electorale în contextul pandemiei COVID-19 în statele din Europa, precum și asupra rezilienței statului democratic european. În acest sens, a fost analizat impactul pandemiei prin prisma integrității proceselor electorale, luând în considerare similitudinile și diferențele dintre alegerile municipale franceze, alegerile parlamentare din Croația în timpul pandemiei și recente alegeri parlamentare din Kosovo. Evenimentul a fost moderat de domnul Magnus ÖHMAN, directorul IFES pentru Europa.

Reprezentarea Autorității Electorale Permanente (AEP) a fost asigurată de către directorul Direcției resurse electorale din cadrul Departamentului logistică electorală, un consilier parlamentar din cadrul Serviciului politici publice, Departamentul legislație, contencios electoral, relația cu Parlamentul și Uniunea Europeană, și un consultant parlamentar din cadrul Serviciului relații externe, Departamentul cooperare internațională.

Agenda

15.00 – 16.30: videoconferință prin intermediul aplicației *Zoom*

Moderator: Magnus ÖHMAN, director, Biroul Regional pentru Europa, IFES

Vorbitori: Domnul Anthony BANBURY, președintele IFES;

Doamna Ivana BELEC, membru, Comisa Electorală de Stat din Republica Croația;

AUTORITATEA ELECTORALĂ PERMANENTĂ

Domnul Yves DOUTRIAUX, consilier de stat al Republicii Franceze, fost ambasador al Republicii Franceze la OSCE;

Domnul Albert KRASNIQI, Democracy Plus, Kosovo.

Prezentarea vorbitorilor și a subiectelor dezbătute

Reuniunea a fost deschisă de domnul Magnus ÖHMAN, directorul Biroului regional IFES pentru Europa, care a pus în lumină tema principală a seminarului, concentrată în jurul impactului pandemiei COVID-19 asupra organizării și desfășurării proceselor electorale din cursul ultimului an. Problematika analizată cu ocazia acestui seminar este declanșarea coroziunii încrederii colective a cetățenilor în caracterul democratic, transparent și incluziv al scrutinelor. Aceasta se datorează multiplicării deciziilor de amânare a organizării alegerilor într-un număr considerabil de state, la nivel mondial.

Aceste aspecte au fost abordate în detaliu de domnul Anthony BANBURY, președintele IFES, care a subliniat faptul că, un număr de 160 de procese electorale au fost amânate, dintre care 24 nu au fost organizate sau reprogramate până la momentul reuniunii. În medie, amânarea alegerilor față de termenul legal a fost de 11 luni. La nivel european, în anul 2020, au fost organizate 13 procese electorale. Cele mai importante aspecte pe care domnul Anthony BANBURY a dorit să le sublinieze au fost următoarele: declinul prezenței la vot ca urmare a temerilor electoratului cu privire la infectarea cu virusul SARS-COV2, creșterea gradului de ostracizare a anumitor grupuri sociale (e.g.: persoanele vârstnice), din cauza pericolului infectării, în favoarea creșterii prezenței altor categorii, dar și faptul că unii lideri politici au utilizat într-o manieră populistă, în cadrul discursului lor electoral, tema impunerii măsurilor de prevenție implementate la nivelul statului. Acesta a mai menționat că, în acest context, prioritatea IFES a fost înțelegerea nevoilor partenerilor și adaptarea programelor IFES pentru sprijinirea acestora în organizarea și desfășurarea proceselor electorale.

De asemenea, domnul Anthony BRANBURY a reluat și dezvoltat aceste idei, susținând că societatea civilă și mass-media pot constitui o contrapondere la acțiunile de manipulare întreprinse de politicieni. În privința lipsei de încredere sau neîncrederii tot mai mari în procesul democratic și în instituțiile democratice, acesta a susținut că sunt indicatori greu de măsurat. Însă, acesta a menționat faptul că tendința generală de scădere a încrederii cetățenilor, deja prezentă înaintea pandemiei, s-a accentuat. De asemenea, a afirmat că este dificil de determinat care ar fi fost participarea la vot a cetățenilor dacă

AUTORITATEA ELECTORALĂ PERMANENTĂ

alegerile s-ar fi desfășurat în condiții normale, mai ales ținând cont că unele procese electorale din anul 2020 s-au bucurat de o participare importantă chiar și în context pandemic (e.g. alegerile prezidențiale din Polonia sau alegerile parlamentare din Muntenegru). Problema ostracizării sau marginalizării unor grupuri a fost în strânsă legătură cu existența sau apariția liderilor autocratici care au creat surse de conflict și au slăbit astfel societatea. Pe lângă rolul presei și al organizațiilor societății civile în contracararea manipulărilor, domnul Anthony BANBURY a menționat și contribuția semnificativă adusă de organizațiile internaționale care activează în domeniul electoral. Astfel, IFES prin analizele și recomandările sale, a sprijinit organismele de management electoral prin punerea la dispoziția acestora a unor resurse importante. Anthony BANBURY a amintit faptul că normele și așteptările cetățenilor pot constitui, în mod normal, constrângeri pentru politicieni, restrângându-le astfel acțiunile de manipulare sau de corupție. Se remarcă faptul că, într-o perioadă marcată de pandemie, aceste aspecte nu mai sunt suficiente.

Astfel, revine mass-media și organizațiilor societății civile rolul de a menține contactul constant cu cetățenii și medierea legăturii acestora cu guvernele, pentru a aplica, în mod complementar, presiunea necesară în vederea limitării acțiunilor care corup sistemul democratic.

În continuare, a preluat cuvântul domnul Yves DOUTRIAUX, consilier de stat al Republicii Franceze, fost membru al Reprezentanței Republicii Franceze pe lângă Uniunea Europeană, fost reprezentant permanent adjunct pe lângă ONU și fost ambasador pe lângă OSCE, care a prezentat provocările organizării alegerilor municipale în Franța în contextul pandemiei. Primul tur de scrutin a avut loc în data de 15 martie 2020, în contextul declanșării pandemiei. Din cauza controverselor legate de incertitudinea publică dominantă la începutul declanșării pandemiei, cel de-al doilea tur, programat inițial pentru 22 martie 2020, a fost mai întâi amânat *sine die* și, ulterior, reprogramat pentru data de 28 iunie 2020.

O provocare majoră în desfășurarea alegerilor municipale din Republica Franceză a fost reprezentată de absenteismul alegătorilor francezi de la urne. Conform statisticilor realizate cu ocazia scrutinului municipal, absenteismul electoral a înregistrat în anul 2020 cele mai înalte cote, respectiv 55,3% în primul tur și 59% în al doilea tur al alegerilor. Menționăm faptul că pragurile de absenteism atinse în 2001, 2008 și 2014 nu au depășit 37,9%.

AUTORITATEA ELECTORALĂ PERMANENTĂ

Domnul Yves DOUTRIAUX a precizat că 40% dintre cei care au absentat la vot au declarat că acest lucru s-a datorat temerilor legate de pandemie, și anume infectarea cu virusul SARS-COV2. În continuare, a discutat despre factorii care afectează reflectarea opțiunilor alegătorilor în rezultatul votului în condițiile pandemiei, vorbind despre *sinceritatea votului* (orig. fr. *la sincérité du vote*, en. *vote sincerity*). Absenteismul electoral în timpul acestui scrutin a declanșat o dezbatere constituțională în societatea franceză, unii juriști afirmând că absența masivă ar fi afectat *sinceritatea scrutinului*, sintagma care se referă la exprimarea voinței generale și neîngrădite a majorității alegătorilor francezi. Pe lângă aspectele juridice ale acestui concept, absenteismul electoral masiv a ridicat o problemă morală a lipsei de legitimitate a celor aleși, care, însă, nu a putut fi rezolvată în contextul existent.

Se presupune că, neparticiparea nu afectează direct rezultatul alegerilor, însă este de la sine înțeles faptul că situația pandemică poate afecta exprimarea opțiunilor în anumite cazuri (măsurile sanitare pot îngreuna sau chiar împiedica procesul electoral; un candidat poate manipula electoratul exagerând riscurile pe care le implică votul în pandemie etc.) și astfel este posibil ca rezultatul votului să nu reflecte voința alegătorilor.

Ulterior prezentării domnului Yves DOUTRIAUX, cuvântul a fost preluat de doamna Ivana BELEC, membră a Comisiei Electorale de Stat din Croația (CES Croația), care a prezentat modalitățile prin care s-a încercat, în această perioadă, creșterea participării tinerilor în alegeri. Principalele căi de acțiune au fost informarea și educarea alegătorilor, precum și încurajarea votanților să își exercite dreptul civic de a vota, prin intermediul unor vaste campanii de comunicare desfășurate de către CES Croația.

Aceasta a precizat faptul că votul nu este obligatoriu în Croația, astfel că principalul obiectiv al instituției a vizat, în mod deosebit, educarea tinerilor votanți cu privire la termenii electorali și procedurile de organizare și desfășurare a procesului electoral. Practic, această campanie a avut la bază un proiect inițiat în anul 2018, intitulat „*My vote counts too*” (trad. *Și votul meu contează*). Astfel, până în luna martie 2020, reprezentanții CES Croația au vizitat 20 de licee și au susținut prelegeri pentru un număr de peste 1.000 de liceeni din anii terminali, organizând totodată și simulări cu privire la modul în care decurge ziua votării.

Începând cu luna martie 2020, CES Croația a fost nevoită să își reconfigureze proiectele pentru a le adapta la particularitățile învățării online. Astfel, experții electorali croați au organizat sesiuni de

AUTORITATEA ELECTORALĂ PERMANENTĂ

educare online a tinerilor alegători prin intermediul platformei *Zoom*, au postat materiale informative pe website-ul instituției, au creat chestionare online în scopul evaluării cunoștințelor obținute și a evaluării utilității acestor instrumente și au realizat sondaje pe baza răspunsurilor primite.

Ca urmare a desfășurării campaniei de educare a tinerilor alegători, experții electorali din cadrul CES Croația au evaluat impactul acestui demers. Datele obținute sugerează faptul că 68% dintre participanți intenționează să participe la vot în cadrul viitoarelor alegeri locale din anul 2021, iar 89% dintre respondenți s-au declarat corect informați în legătură cu funcționarea sistemului electoral.

În finalul prezentării, doamna Ivana BELEC a precizat că principalele provocări pentru CES Croația sunt reprezentate de necesitatea adaptării mecanismelor și procedurilor electorale în contextul organizării alegerilor locale în condițiile epidemiologice actuale și identificarea unor modalități pentru a facilita desfășurarea scrutinului în orașele grav afectate de cutremurele din anul 2020.

Următoarea prezentare a fost susținută de către domnul Albert KRASNIQI, reprezentant al organizației Democracy Plus, care a descris modul în care au fost organizate alegerile parlamentare în Kosovo și provocările întâmpinate. Alegerile parlamentare s-au desfășurat în data de 14 februarie 2021, în timp ce alegerile pentru primarul orașului Podujeva, programate inițial pentru data de 15 martie 2020, au fost reprogramate pentru data de 29 noiembrie 2020. Amânarea organizării alegerilor s-a făcut în urma recomandării Ministerului Sănătății, însă condițiile epidemiologice nu s-au îmbunătățit până la data la care alegerile fuseseră reprogramate. În acest context, o provocare serioasă a fost absența unei baze legale pentru amânarea alegerilor deja reprogramate, ceea ce a determinat autoritățile publice să își asume organizarea acestora. Cu referire la campania electorală pentru alegerile parlamentare, domnul Albert KRASNIQI a menționat că printre măsurile adoptate de Parlament pentru limitarea infecției cu virusul SARS-COV2 a fost și interzicerea adunărilor publice. Cu toate acestea, partidele politice au organizat mitinguri masive, care au putut fi dispersate numai prin intervenția organelor de menținere a ordinii publice. A fost menționat faptul că, în urma acestora, în statisticile oficiale s-a sesizat o creștere a numărului persoanelor infectate cu SARS-COV2.

Totodată, domnul Albert KRASNIQI a menționat că o prezență ridicată a fost înregistrată în diaspora, modalitatea de vot cea mai utilizată de către alegătorii cu domiciliul sau reședința în străinătate fiind votul prin corespondență. Pentru a vota prin corespondență este necesar ca alegătorii să se

AUTORITATEA ELECTORALĂ PERMANENTĂ

înregistreze pe o platformă dedicată, să trimită plicul cu opțiunea de vot către autorități, votul fiind validat dacă plicul ajunge cel mai târziu cu o zi înaintea zilei votării. Unele plicuri nu au ajuns la timp din cauza încetinirii ritmului corespondenței internaționale în contextul actual, iar alegătorii care au dorit să călătorească către Kosovo pentru a vota la secțiile de votare s-au confruntat cu restricțiile de călătorie sau cu obligativitatea aplicării măsurii autoizolării la domiciliu. În ceea ce privește aspectul financiar, organizarea și derularea votului prin corespondență în Kosovo a determinat costuri care s-au ridicat la 5 milioane de euro.

Comisia Electorală Centrală din Kosovo a publicat un set de reguli pentru prevenția infectării cu virusul SARS-COV2 în ziua votării, însă anumite prevederi, precum ventilarea spațiilor închise în mod regulat, nu au putut fi respectate din cauza temperaturilor scăzute. Echipe mobile ale secțiilor de votare s-au deplasat la domiciliul persoanelor infectate cu virusul SARS-COV2, asigurând astfel participarea acestora în procesul electoral.

În ceea ce privește transparența și observarea alegerilor, un aspect important pe care domnul Albert KRASNIQI l-a subliniat a fost că, pentru prima dată în istoria democratică a Kosovo, nici o misiune internațională de observare a alegerilor nu a fost prezentă să monitorizeze scrutinul.

În ciuda restricțiilor și a măsurilor sanitare, prezența la vot nu a suferit un declin, ci a atins chiar un procent semnificativ - 48.78%. Lecția învățată de Kosovo în ceea ce privește organizarea alegerilor în contextul pandemic a fost că pot fi organizate procese electorale fără a compromite funcția democratică a instituțiilor.

Concluzii

Ulterior prezentărilor a fost deschisă o sesiune de întrebări și răspunsuri, pentru a concluziona care sunt principalele lecții învățate din organizarea proceselor electorale în contextul pandemiei COVID-19. Dintre acestea pot fi desprinse următoarele:

1. În contextul unor provocări neanticipate, precum pandemia COVID-19, modalitatea de organizare și desfășurare a proceselor electorale trebuie gândită mai departe de abordarea tradițională;
2. Votul prin corespondență reprezintă o metodă alternativă viabilă pentru creșterea participării la vot în contextul producerii unor evenimente neprevăzute;

AUTORITATEA ELECTORALĂ PERMANENTĂ

---

3. Competențele unor instituții în ceea ce privește amânarea proceselor electorale ar trebui limitate;
4. Este necesar să fie identificate soluții și bune practici pentru ca cetățenii să poată vota și în condiții atipice, ca de exemplu declanșarea unei pandemii.